

GENÇ MÜTEFEKKİRLER DERGİSİ
JOURNAL OF YOUNG INTELLECTUALS

e-ISSN: 2718-000X

Yıl/Year: 6, Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 3

Eylül/September-2025

Zekâtın Finansal Boyutu: Temel İlkelerden Modern Finansal Yapıya*

The Financial Dimension of Zakât: From Fundamental Principles to Modern Financial Structure

Ümmühabibe DEMİR

Yüksek Lisans Öğrencisi

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Graduate Student

Gaziantep Islamic Science and Technology
University

Institute of Graduate Education

habibe-demir@hotmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-4644-7379>

Adnan AKALIN

Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep İslam Bilim ve

Teknoloji Üniversitesi

İlahiyat Fakültesi

İslam Hukuku Ana Bilim Dalı

Assistant Professor, Gaziantep Islamic Science
and Technology University

Faculty of Theology, Department of Islamic Law

adnanakalin@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6229-0520>

Atıf / Citation:

Demir, Ümmühabibe-Akalin, Adnan. “Zekâtın Finansal Boyutu: Temel İlkelerden Modern Finansal Yapıya”. *Genç Mütefekkirler Dergisi* 6/3 (Eylül/September), 1035-1060

<http://doi.org/10.5281/zenodo.17181803>

Yayın Bilgisi/Publication Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi/Date Received: 12.05.2025

Kabul Tarihi/Date Accepted: 20.08.2025

Sayfa Aralığı/ Page Range: 1036-1060

İntihal: Bu makale, intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

Yayıncı / Published by: Nihat DEMİRKOL / TÜRKİYE

* Bu makele Ümmühabibe Demir'in “İslam Ekonomisinde Bir Finansman Kaynağı Olarak Zekât” isimli yüksek lisans tez çalışmasının ikinci bölümü esas alınarak oluşturulmuştur.

ÖZET

İslam kültür ve medeniyeti, dinî, içtimaî ve iktisadî ilkelerini naslara dayandırarak bütüncül bir düzen ortaya koymuştur. Bu bütünlüğün en önemli unsurlarından biri olan zekât, hem ibadet boyutuyla hem de mali bir kurum kimliğiyle İslam ekonomisinin temel yapı taşlarından birini teşkil etmektedir. Günümüzde küresel ölçekte yaşanan ekonomik krizler, gelir dağılımındaki eşitsizlikler ve toplumsal çözümler, mevcut sistemlerin yetersizliklerini açığa çıkarmış bu bağlamda zekât, alternatif bir iktisadî yaklaşım ve toplumsal refahın temini için güçlü bir mekanizma olarak yeniden gündeme gelmiştir. Bu çalışma, zekâtın tarihsel süreçte üstlendiği fonksiyonları ve günümüzde kurumsal bir finansman aracı olarak sahip olabileceği rolü değerlendirmektedir. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş, klasik fıkıh literatürü, erken dönem uygulamaları ve çağdaş ekonomik modeller mukayeseli bir perspektifle incelenmiştir. Zekâtın ilk dönemlerdeki toplumsal ve mali işlevleri analiz edilmiş, modern finans sistemleriyle karşılaştırılarak ekonomik ve sosyal etkileri tartışılmıştır. Literatür incelemesi, klasik dönemde zekâtın ibadet boyutunun ön planda olduğunu, modern dönemde ise sosyal adalet, gelir dağılımında denge ve yoksullukla mücadele bağlamında değerlendirildiğini göstermektedir. Bununla birlikte zekâtın modern finansal yapılarla bütüncül bir entegrasyonuna dair çalışmaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma, zekâtın etkin yönetimi, dijital denetim sistemleri ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu biçimde uygulanmasına yönelik öneriler geliştirmektedir. Nihayetinde zekât, bireysel bir dini vecibenin ötesinde, ekonomik kalkınmayı destekleyen, gelir adaletini sağlayan ve toplumsal refahı pekiştiren stratejik bir finansman aracı olarak konumlandırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, İslam Ekonomisi, Zekât, Makroekonomi, Finansman.

ABSTRACT

Islamic culture and civilization have established a holistic order by grounding their religious, social, and economic principles in the divine sources (nas). One of the most significant pillars of this comprehensive structure is zakāt, which functions both as an act of worship and as a financial institution, forming a cornerstone of the Islamic economic system. In today’s world, recurrent global economic crises, widening income inequalities, and social disintegration have exposed the inadequacies of prevailing systems; in this context, zakāt has re-emerged as a powerful mechanism offering an alternative economic approach and a means of ensuring social welfare. This study examines the historical functions of zakāt and evaluates its potential role as an institutionalized instrument of finance in the contemporary context. Employing a qualitative methodology, the research engages in a comparative analysis of classical fiqh literature, early Islamic practices, and modern economic models. The study explores zakāt’s socio-economic roles in its formative periods and discusses its relevance and impact when juxtaposed with modern financial systems. A review of the literature indicates that while zakāt was primarily treated as a religious duty in the classical period, modern scholarship has emphasized its role in advancing social justice, balancing income distribution, and combating poverty. However, comprehensive studies addressing the integration of zakāt into contemporary financial structures remain limited. This research contributes to filling that gap by proposing mechanisms for effective fund management, digital monitoring, and alignment with sustainable development objectives. Ultimately, zakāt should be conceptualized not merely as an individual religious obligation but as a strategic financial instrument that supports economic development, promotes distributive justice, and strengthens social welfare.

Keywords: Islamic Law, Islamic Economy, Zakāt, Macroeconomics, Finance.

GİRİŞ

İslam medeniyeti, insanlığın dinî, siyasî, toplumsal ve iktisadi ihtiyaçlarını vahiy ekseninde şekillendirerek, birbiriyle uyumlu ve bütüncül bir düzen sunar. Bu düzen, her biri kendi içinde anlamlı görünse de aslında birbirini tamamlayan ve güçlendiren unsurlardan oluşur. Toplumsal dayanışma ile iktisadi yapı arasındaki derin bağ, bu bütünlüğün en belirgin yansımasıdır. Tarih bize toplumsal adaletin ihmal edildiği ya da iktisadi refahın toplumsal bağlardan kopuk bir şekilde kurgulandığı düzenlerin sürdürülebilir olmadığını göstermiştir. Kur'an-ı Kerim'in rehberliğinde İslam, tüm unsurlarıyla birbiriyle ahenk içinde işleyen, insanı merkeze alan bir sistem olarak var olmuştur. Ancak modern çağda ibadet ve ahlak kuralları İslami yaşamın özüne yerleştirilirken, iktisat genellikle seküler bir alan olarak görülmüş, İslami ilkeler ise ancak mevcut sistemler kriz ürettiğinde bir alternatif olarak hatırlanmıştır. Bu parçalı bakış açısı İslam'ın bütüncül dünya görüşünü anlamayı ve çağdaş sorunlara çözüm üretmeyi zorlaştırmaktadır.

Kapitalist ve neoliberal ekonomik sistemlerin yol açtığı gelir adaletsizliği, yaygın yoksulluk, finansal krizler ve toplumsal bağların zayıflaması gibi sorunlar, insani ve ahlaki temellere dayalı yeni yaklaşımlara duyulan ihtiyacı her zamankinden daha acil hale getirmiştir. İşte bu noktada, İslam iktisat düşüncesinin bir mali mekanizmadan çok daha fazlasını sunan zekât müessesesi, güçlü bir toplumsal dayanışma ve kalkınma aracı olarak yeniden keşfedilmeyi beklemektedir. Bu çalışma, İslam'ın bütüncül düzen anlayışından yola çıkarak, zekâtı modern ekonomik sistemlerin yapısal sorunlarına karşı hem teorik hem de kurumsal bir çözüm olarak konumlandırmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın temel hedefi, çağdaş ekonomik sistemlerin karşılaştığı ahlaki ve yapısal tikanıklıklara karşı zekâtın yalnızca bir ibadet değil, aynı zamanda etkili bir ekonomik ve sosyal politika aracı olarak potansiyelini ortaya koymaktır. Çalışma, zekâtın Hz. Peygamber ve Hulefa-i Raşidin döneminde oynadığı tarihsel rolü inceleyerek başlayacak, modern dönemde kurumsal yapılar, fon yönetimi modelleri ve dijital uygulamalar aracılığıyla nasıl yeniden canlandırılabilirliğine dair somut öneriler sunarak tamamlanacaktır. Zekâtı yalnızca fıkhi bir konu olarak değil, iktisat teorisi, maliye politikası ve sosyal politikayla kesişim noktalarında ele alarak disiplinlerarası bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir.

Araştırma nitel bir yaklaşımla tasarlanmış olup genel bir literatür taraması ve tarihsel analize dayanmaktadır. Klasik fıkıh kaynakları ile modern iktisat literatürünü bir araya getirerek zekâtın teorik çerçevesini oluşturacak, erken dönem İslam toplumundaki uygulamalarını analiz ederek bu modelin modern devlet yapılarında nasıl hayata geçirilebileceğini araştıracaktır. Ayrıca kapitalist sistemin sosyal yardım ve vergi mekanizmaları ile zekât sisteminin çıktıları karşılaştırarak zekâtın neden yalnızca bir alternatif değil, insani ve etkili bir temel model olabileceğini tartışacaktır.

Literatürde zekât, çoğunlukla geleneksel fıkıh kaynaklarında bireysel bir ibadet olarak işlenmiş ya da günümüz çalışmalarında yoksulluğun azaltılması ve toplumsal adalet gibi açılardan ele alınmıştır. Ancak zekâtı günümüz ekonomisinin finansal araçları, kaynak dağılımı ve kalkınma mekanizmalarıyla bütünleşik biçimde inceleyen, onu kurumsal, pratik ve dijital bir yapıya dönüştürecek yollar öneren araştırmalar pek azdır. Çalışma işte bu alana eğilerek, ihtiyacı karşılamaya hedeflemektedir. Zekâtı dini bir sorumluluğun ötesinde, açık bir ekonomik ve fayda odaklı araç olarak yorumlarken, geçmişteki birikimleri günümüzün finansal ve sosyal politika yaklaşımlarıyla harmanlamayı amaçlar. Geleneksel fıkıh bilgisiyle çağdaş iktisat düşüncesi arasında yumuşak bir bağ kurarak disiplinlerarası bir bakış açısı geliştirir ve dijital araçlar, fon yönetimi ile kamu politikalarına uyum gibi pratik fikirler paylaşır. Böylece zekâtı, İslam'ın bütüncül ve insan odaklı düzen anlayışının doğal bir parçası olarak yeniden gözden geçirmeyi gaye edinir.

İslam'ın beş temel şartı arasında yer alan zekat, sıradan bir mali yardım veya vergi olmanın çok ötesinde, derin teolojik, hukuki ve sosyal boyutları olan çok katmanlı bir kurumdur. O, inançla eylemi, bireysel arınmayla toplumsal refahı aynı potada eriten nadir ibadetlerden biridir. Bu çalışma, zekâtı yalnızca fıkıh kitaplarındaki hükümler manzumesi olarak değil; İslam'ın sosyal adalet, dayanışma ve ekonomik denge idealinin somutlaşmış hali olarak ele almayı amaçlamaktadır. Makale, zekatın dilbilimsel ve kavramsal kökenlerinden hareketle anlam dünyasını, ardından da onu biçimlendiren sağlam hukuki temellerini inceleyerek, modern dünyada bu ibadetin taşıdığı transformatif potansiyeli anlamaya bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

1. İslamda Zekâtın Kavramsal ve Hukuki Çerçevesi

1.1. İslam'da Zekâtın Kavramı

Zekât kavramını anlamak, onun Arap dilindeki kökensel anlamlarına vakıf olmakla başlar. “Zekât” kelimesi, “*artma, çoğalma, arınma, temizlik, bereket ve övgü*” gibi anlamlara gelen “ze-kâ” (ز ك ا) kökünden türemiştir.¹ Temelde artma ve arınmayı esas alan bu kelime, ibadetin özüne dair bize derin ipucu sunar. Nitekim Hanefî fıkıh âlimlerinden Serahsî (ö. 483/1090), bu ibadete “zekât” isminin verilmesini, malın gerçekte eksilmediğine, aksine bereketlenerek arttığına ve veren kişinin de günahlardan arınıp ahlaken temizlendiğine işaret etmesiyle açıklamıştır.²

Terim anlamıyla zekât, belirli bir nisap miktarına ulaşan ve üzerinden bir kameri yıl geçen malın, Kur'an-ı Kerim'de Tevbe suresi, 60. ayette açıkça belirtilen sekiz sınıfa tahsis edilmek üzere, nisap miktarına ulaşan malın belirli bir oranının dağıtılması şeklinde tanımlanır.³ Bu tanım, onun keyfî bir bağış değil ölçülebilir, hesaplanabilir ve belirli kurallara tabi, rasyonel bir mali yükümlülük olduğunu gösterir.

Ancak zekât, bu hukuki tanımın sınırlarını aşan daha geniş bir mahiyete sahiptir. O, aynı zamanda mali bir ibadettir. Bedeni bir ibadet olan namaz ile Kur'an'da sık sık birlikte zikredilmesi⁴ bu yönünü güçlü bir şekilde vurgular. Buradaki esas amaç, yalnızca mali bir transferi gerçekleştirmek değil, Allah'ın emrine itaat ederek O'nun rızasını kazanmaktır. Bu ibadî boyut zekâtı, modern vergi sistemlerinden ayıran en temel özelliktir. Zira niyet, burada hukuki bir sonuç doğuran merkezi bir unsurdur.

1.2. Zekâtın Bağlayıcı Normatif Yapısı

Zekât ibadeti, İslam hukuku literatüründe üzerinde icma edilmiş, Kitap, sünnet ile sabit farz bir vecibedir.⁵ Bu bağlayıcı hukuki yapısı, onu gönüllü sadakalardan ve diğer hayır işlerinden ayırır.

¹ Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, *Lisânü'l- 'Arab*, thk. Abdullah Muhammed el-Hanîni (Beyrut: Dâr Sâdir, ts.), “ز ك ا” md.14/51-65; Fîrûzâbâdî, *el-Kâmûsü'l-Muhîr*, thk. Muhyiddin Abdülhamîd (Beyrut: Dâru'l-Fikr, ts.), “ز ك ا” md. 2/27.

² Muhammed b. Ahmed b. Ebî Sehl es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts.), 11/138-140.

³ Ebû Bekr el-Kâsânî, *Bedâi' u's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi'* (İstanbul: Dâru'l-Fikr, 1997), 2/4; Abdullah b. Ahmed b. Muhammed İbn Kudâme el-Makdisî, *el-Muğnî*, thk. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türkî (Riyâd: Dâru Âlem el-Küttüb, 1997), 3/20-25.

⁴ Bk. *Kur'an Yolu* (Erişim 16 Temmuz 2025), el-Bakara 2/43, 110, 277; el-Mâide 5/55 vb.

⁵ Ebû Bekr el-Kâsânî, *Bedâi' u's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi'*, (İstanbul: Dâru'l-Fikr, 1997), 2/4-6; Yahyâ b. Şeref Nevevî, *el-Mecmû' şerhu'l-Muhezzeb*, (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1997), 5/335.

1.2.1. Kur'ân-ı Kerim'de Zekât

Kur'an-ı Kerim, zekâtın hukuki çerçevesini açıkça belirler. Birçok ayette namazla yan yana emredilmesi ise onun İslami yaşantıdaki merkezi konumunu ortaya koyar. Tevbe Suresi'nin 60. ayeti, zekât gelirlerinin sarf edileceği sekiz sınıfı belirleyerek uygulamanın sosyal ve idari boyutuna ışık tutar: “*Sadakalar (zekâtılar), Allah'tan bir farz olarak ancak fakirler, düşkünler, zekât toplayan memurlar, kalpleri İslâm'a ısındırılacak olanlarla köleler, borçlular, Allah yolunda cihad edenler ve yolda kalmış yolcular içindir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.*”

Bu ayet, zekâtın sadece yoksullara yardım amacı taşımadığını, aynı zamanda toplumsal projeleri (Allah yolunda harcama), devlet mekanizmasını (memurlar) ve sosyal entegrasyonu (kalpleri ısındırılacaklar) finanse eden kapsayıcı bir sosyal politika aracı olduğunu gösterir.

Bir diğer kritik ayet, Tevbe Suresi'nin 103. ayetidir: “*Onların mallarından, kendilerini temizleyip arındıracağın bir sadaka (zekât) al ve onlar için dua et. Çünkü senin duan onlar için bir huzurdur. Allah işitendir, bilendir.*” Bu ayet müfessirler arasında farklı yorumlara konu olsa da, genel kabul, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bir devlet başkanı sıfatıyla zekâtı tahsil etme yetkisine işaret ettiği yönündedir. Bu, zekâtın bireysel bir sorumluluk olmasının yanında, kurumsal bir yapı da gerektirdiğinin delilidir.

1.2.2. Sünnette ve Sahabe Uygulamasında Zekât

Hız. Peygamber (s.a.s.), zekâtın teorik çerçevesini pratiğe dökerek somutlaştırmıştır. Hicretin ikinci yılında farz kılınan zekât, onun tarafından; nisap miktarları (“Yirmi miskal altını olanın... zekat vermesi gerekir”),⁶ süre (“... üzerinden bir yıl geçince... zekat vermesi gerekir.”),⁷ oranlar (“...yarım dinar (1/40) zekât vermesi gerekir.”),⁸ malların çeşitleri (altın, gümüş, deve, sığır, koyun, tarım ürünleri)⁹ ve tahsil ve dağıtım mekanizması (zekât memurlarının görevlendirilmesi) ile detaylandırılmıştır.

⁶ Süleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî Ebû Dâvûd, *es-Sünen* (Beyrut: Dâru'l-Fikr), ts.) “Zekât”, 5; İbn Mâce Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni, *Sünen* (Beyrut: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l- Arabiyye, ts.) “Zekât”, 6.

⁷ Ebû Dâvûd, “Zekât”, 5.

⁸ Ebû Dâvûd, “Zekât”, 5; İbn Mâce, “Zekât”, 6.

⁹ Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh*. Nşr. Muhammed Zuheyr b. Nâsir en-Nâsir (Beyrut: Dâru Tükün'n-Necât, 1422/2001), “Zekât”, 1; Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâbüri. *el-Câmi'u's-Sahîh*. Nşr: Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-'Arabî, ts.), “İmân”, 29.

Hız. Ebû Bekir (r.a.) döneminde, zekât vermekten kaçınan topluluklara karşı verdiği mücadele ve “Allah’a yemin olsun ki, namaz ile zekâtı birbirinden ayıran kimselerle muhakkak savaşırım”¹⁰ şeklindeki tarihi sözü, zekâtın devlet nezdindeki bağlayıcılığını ve toplumsal sözleşmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu gösteren en çarpıcı örnektir.

1.2.3. Fıkıh İlminde Zekât Sorumluluğu ve Ölçüsü

Klasik fıkıh ilmi, zekâtı titizlikle analiz ederek, mükellefiyetin doğması için gerekli şartları sistemleştirmiştir. Buna göre zekâtın farz olması için; *Müslüman olmak, akıl baliğ olmak*, hür olmak, nisap miktarı mala sahip olmak (aslı ihtiyaçlar ve borçlar düşüldükten sonra), malın nâmî (artıcı/üretici) olması, malın üzerinden bir kameri yıl (havelânü'l-havl) geçmiş olması gerekmektedir.¹¹

Fakihler “mal” kavramını¹² da geniş bir şekilde ele almış, sadece nakit parayı değil, ticaret mallarını, hayvanları, madenleri ve tarım ürünlerini de bu kapsama dahil etmişlerdir. Hanefî mezhebi, zekât mükellefiyetini yerine getirmemenin büyük günah (ism) olduğunu belirtirken, Şâfiî ve bir kısım Hanbelî âlimi, inatla reddetmenin kişiyi dinden çıkarabileceği görüşünü savunmuşlardır.¹³ Bu farklılık, zekâtın İslam inancındaki yerinin ne denli merkezi olduğunu bir başka göstergesidir.

1.3. Zekâtın Çok Boyutlu İşlevi: İbadet, İktisat ve Sosyal Adalet

Zekâtın gücü, tek bir alana hapsolmayan çok boyutlu işlevinden gelir.

- *Bireysel ve Manevi Boyut (İbadet)*: Zekât, kişiyi cimrilik, bencillik ve mala aşırı düşkünlük gibi manevi hastalıklardan arındırır. Malı, Allah'ın bir emaneti olarak görmeyi öğretir ve şükür bilincini pekiştirir. Veren kişi, maddi bir kaybı değil, manevi bir kazancı ve arınmayı tecrübe eder.
- *Ekonomik Boyut*: Zekât, pasif bir yardım mekanizması değil, aktif bir ekonomik dengeleme ve canlandırma aracıdır.¹⁴ Servetin belirli ellerde hapsolup stoklanmasını önleyerek piyasada dolaşıma girmesini sağlar. Yoksula verilen zekât, onun temel

¹⁰ Buhârî, “İ’tisâm”, 2, “Zekât”, 1; Müslim, “İman”, 32.

¹¹ Kâsânî, *Bedâ’i’u’s-sanâ’i*, 2/4-6; ; Nevevî, *el-Mecmû’*, 5/335.

¹² Mal kavramı için bk. Adnan Akalın, *İslam Hukukunda Hırsızlık Suçu: Çalınan Mal ile İlgili İhtilaflar*, (İstanbul: Hiper Yayınları, 2006), 43.

¹³ Kâsânî, *Bedâ’i’u’s-sanâ’i*, 2/4-6; Nevevî, *el-Mecmû’* 5/335; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 4/123-130; Muhammed b. Ahmed eş-Şirbînî, *Muğni’l-muhtâc*, (Beyrut: Dârü’l-Fikr, y.y.), 1/398.

¹⁴ Yusuf el-Karadâvî, *Fakirlik Problemi Karşısında İslam* (Ankara: Nur Yayınları, 1975), 109-111.

ihtiyaçlarını karşılamamanın yanı sıra, küçük bir iş kurması veya borcundan kurtulması için bir fırsat yaratır, böylece üretken bir tüketicisi haline gelmesine vesile olur. Bu da genel talebi artırarak ekonomiyi canlandırır.¹⁵

- *Sosyal Boyut (Sosyal Adalet):* Zekât, İşlam toplumunun sosyal güvenlik ağıının en temel unsurudur. Toplumun en kırılgan kesimlerini (yoksullar, borçlular, yolda kalmışlar vb.) gözetir. Zengin ile fakir arasında bir köprü kurarak, sınıfsal uçurumların doğurabileceği kin, haset ve toplumsal huzursuzluk riskini minimize eder. Karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma ruhunu tesis ederek, toplumsal bağları güçlendirir ve bir aidiyet ve kardeşlik duygusu inşa eder.¹⁶

İşlam'da zekât, indirgemeci bir yaklaşımla sadece “dini bir vergi” olarak tanımlanamayacak kadar derin ve kapsamlı bir kurumdur. O, bir taraftan bireyi manen arındıran bir ibadet, diğer taraftan toplumsal hayatı düzenleyen hukuki bir vecibe, aynı zamanda da ekonomik dengeyi ve sosyal adaleti sağlamayı hedefleyen stratejik bir sosyo-ekonomik politikadır.

2. Zekât İbadetinde Tarihsel Süreç

2.1. Hz. Peygamber ve Dört Halife Döneminde Zekât Yönetimi

Zekât, Mekke döneminde daha çok ahlaki ve gönüllü bir infak kültürü olarak teşvik edilirken, Medine'ye hicretten sonra, özellikle de hicretin ikinci yılında, kurumsal bir kimlik kazanmıştır. Bu dönemde miktarı, nisabı, tahsil ve dağıtım usulleri belirlenerek bireysel bir sorumluluk olmaktan çıkıp devlet eliyle yürütülen kamusal bir mali kurum haline gelmiştir.¹⁷

¹⁵ Muhammed Beşir alışkan, “Türkiye’de Zekâtın Kurumsallaşmasına Sosyo-Kültürel Bir Yaklaşım”, *Uluslararası İşlam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi* 6/1 (2020): 57–71; Monzer Kahf, “Zekâtın Makroekonomik Etkileri,” ev. Hakan Yılmaz, *İşlam Araştırmaları Dergisi* 12/2 (2004): 85–104; Ömer Yılmaz, Veli Sırım, “Zekât-Sosyal Adalet İlişkisi,” *Sosyal Bilimler Metinleri* 1, no. 1 (2017), (Erişim 22 Mart 2025).

¹⁶ İsmail Yılmaz, Fakirlikle Mücadelede Zekât ve Negatif Gelir Vergisinin Rolü. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6 /11, (Aralık 2019), 961-990; Muhammad Asad, “The Social and Economic Role of Zakat,” *Islamic Social Welfare Quarterly* 30, no. 2 (1993): 28-31.

¹⁷ nal Kılıç, “Hz. Peygamber Döneminde Zekât Uygulaması,” *Tarihte ve Günümüzde Zekât Uygulamaları: Milletlerarası Tartışmalı İlm Toplantı (7-9 Mayıs 2016, İstanbul)*, ed. İsmail Kurt ve Seyit Ali Tüz (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017), 45-64; Hasan Yavuz, “Hz. Peygamber’in Zekât Memuru Olarak Görevlendirdiği Sahabeler” *Tarihte ve Günümüzde Zekât Uygulamaları* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017) 58.

Hız. Peygamber (s.a.v.), zekâtın tahsili ve dağıtımını için özel memurlar (*âmil*) görevlendirmiş, gelirler kayıt altına alınmış ve Tevbe Suresi'nin 60. ayetinde belirtilen sekiz sınıfa titizlikle dağıtılmıştır. Toplanan zekât, öncelikle toplandığı bölgedeki ihtiyaç sahiplerine aktararak sosyal adaletin yerelde tesis edilmesi ve gelir dağılımındaki dengesizliklerin giderilmesi hedeflenmiştir.

Hız. Ebû Bekir (r.a.) dönemi, zekâtın bu kurumsal yapısının ne denli önemli olduğunu gösteren en çarpıcı örnektir. Zekât vermeyi reddeden kabilelere karşı verdiği mücadele ve “*Namaz ile zekâtı birbirinden ayıran kimselerle savaşırm*” sözü, onun sadece bir ibadet değil, aynı zamanda devletin bekası ve toplumsal sözleşmenin temel bir unsuru olduğunu ortaya koymuştur.¹⁸

Hız. Ömer (r.a.) döneminde ise zekât politikası, kişiyi sürekli bağımlı kılmak yerine onu üretici hale getirmeye odaklanmıştır. “*Verdiğiniz zaman zenginleştiriniz*”¹⁹ prensibiyle hareket eden Hız. Ömer, ihtiyaç sahiplerine sadece geçimlik yardım yapmak yerine, onların kendi kendine yeter hale gelmesi için sermaye (deve vb.) temin etmiş, böylece zekâtı pasif bir yardımdan aktif bir kalkınma aracına dönüştürmüştür.²⁰ Bu dönemde Beytülmal daha da güçlendirilmiş ve zekât, devletin ana gelir kaynaklarından biri olarak etkin bir şekilde yönetilmiştir.

2.2. Dört Halife Sonrası Zekâtta Kurumsal Devamlılık

Dört Halife sonrasında zekâtın kurumsal yapısı büyük ölçüde korunmuştur. Emevîler döneminde, genişleyen sınırlara rağmen zekât, âmiller aracılığıyla toplanmaya ve bölgesel ihtiyaçlara göre dağıtılmaya devam etmiştir.²¹ Ömer b. Abdülaziz dönemi, zekâtın sosyal refahı artırıcı etkisinin en belirgin şekilde görüldüğü zamanlardandır. Onun döneminde hapisanedekilere maaş bağlanmış, borçluların borçları ödenmiş, evlenemeyen gençlere ve hacca gidemeyenlere yardım edilmiştir.²² Bu kapsayıcı politika

¹⁸ Cengiz Kallek, “Zekâtın Müesseseseleşme Süreci: Hız. Peygamber ve Raşid Halifeler Dönemi”, *Bir Sosyal Güvenlik Kurumu Olarak Kur'an ve Sünnette Zekât: Tartışmalı İlmi Toplantı*, (2008), 209.

¹⁹ Ebu Ubeyd el-Kâsım b. Sellâm, *Kitabü'l-Emvâl*, thk. Muhammed Halil Herrâs (Beyrut: Dâru's-Şurûk, 1989), 1, 320.

²⁰ Yusuf el-Karadavi, *Ekonomik Sorunların Çözümünde Zekâtın Rolü*, çev. Yunus Araz (İstanbul: Nida Yayıncılık, 2017), 43.

²¹ Adem Apak, “Emevî ve Abbasiler Döneminde Zekât Uygulamaları”, *Tarihte ve Günümüzde Zekât Uygulamaları: Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı*, (Aralık 2017), 303-322.

²² Soner Akpınar – Şefaettin Severcan, “Ömer B. Abdülaziz'in Muhalefete Karşı İzlediği Siyaset Ahlakı”, *Balıkesir İlahiyat Dergisi* 19 (Haziran 2024): 105–138; Muhammad Ghossan Nazhif Dhiya'elhaq -

sayesinde bir yıl zekât alan birçok kişinin ertesi yıl zekât verir duruma geldiği kaydedilmiştir.

Abbasîler döneminde ise beytülmal teşkilatı daha da merkezileşmiş ve kapsamlı bir hal almıştır. Kamu yararını önceleyen anlayışla, halifelerin zekâtın dağıtımında takdir yetkisi genişletilmiştir.²³ Örneğin Hanefî fakihî Ebu Yusuf, “yolda kalmışlar” (ibnû's-sebil) kategorisini yorumlayarak bu fonun yol yapım ve onarım gibi altyapı hizmetlerinde kullanılabileceği görüşünü getirmiştir. Bu, zekâtın klasik sarf yerlerine bağlı kalınmakla birlikte, kamu yararı gözetilerek yeniden yorumlandığının bir göstergesidir.

2.3. Modern Dönemde Zekâtın Kurumsal Yapılanması

Modern dönemde birçok Müslüman ülke zekâtı yeniden kurumsal bir yapıya kavuşturma çabası içindedir. Suudi Arabistan, Pakistan ve Malezya gibi ülkeler zekâtı devlet eliyle veya sıkı denetim altındaki özel kuruluşlar aracılığıyla toplayıp dağıtmaktadır.²⁴ Türkiye’de ise zekât, devlet tarafından resmi olarak toplanmamakta, ancak Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı ve çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılığıyla organize edilmektedir.²⁵

Günümüzde dijitalleşme, zekât yönetiminde yeni imkânlar ve zorluklar getirmiştir. Online bağış platformları ve blockchain teknolojisiyle şeffaflığı artırma çabalarına rağmen, siber güvenlik riskleri ve standart bir denetim mekanizmasının olmayışı önemli sorunlar olarak durmaktadır. Modern dönemin en büyük sınavı, Hz. Ömer (r.a.) dönemindeki ruhu yakalayarak zekâtı, yoksulluğu sürekli destekleme aracı değil, onu ortadan kaldıracak bir üretim ve kalkınma finansmanına dönüştürebilmektir. Bu, ihtiyaç sahiplerine nakit yardım yerine, onları üretici yapacak sermaye ve proje desteği sağlamakla mümkün olabilecektir.

Muhammad Alfreda Daib İnsan Labib, “Umar bin Abdul Aziz’s Ijtihad on Zakat Management,” *Al-Ahkam: Jurnal Ilmu Syari’ah dan Hukum* 8/1 (2023): 43-47.

²³ Veysel Öz, “İslam Tarihinin İlk Dönemlerinde Zekât Müessesesi,” *Orta Çağ Araştırmaları Dergisi* 5/2 (Aralık 2022): 248-249.

²⁴ Suhaili Sarif, Nor Aini Ali ve Nor Azzah Kamri, “The Advancement of Zakat Institution in Malaysian Post Islamic Revivalism Era,” *Journal of Al-Tamaddun* 15/2 (2020): 71-79; Nur Zehan Khairi, Abd Halim Mohd Noor ve Nor Azizah Mohammad Amio, “Integrating zakat institutions into the mainstream economy: evidence from Malaysia,” *ICIBACC 2014 bildirisi*, 61; Abdalrahman Mıgdad, “Managing Zakat Through Institutions: Case of Malaysia,” *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies* 5/3 (2019): 28-44.

²⁵ Bk. Diyanet İşleri Başkanlığı, Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Zekât ve Sosyala İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı. <https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr>

3. Finansman Kaynağı Olarak Zekâtın Rolü

Zekât, İslam'ın temel bir ibadeti olmanın ötesinde, sosyal adaleti tesis eden ve ekonomik dengeyi sağlamayı hedefleyen köklü bir finansman mekanizmasıdır. Günümüz ekonomik sistemlerinin yol açtığı gelir adaletsizliği, borç krizleri ve sosyal dışlanma gibi sorunlar, zekâtın alternatif bir kaynak olarak yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır.

Zekât, Kur'an'da belirtilen sekiz sınıfa yapılan bir aktarım olarak, sadece yoksulluğu hafifletmekle kalmaz, aynı zamanda ekonomik hareketliliği tetikler. Örneğin yolda kalmış birine yapılan yardım, onun üretkenliğe hızlıca dönmesini sağlarken, piyasalarda talep canlanmasına da katkıda bulunur. Bu yönüyle zekât, faizli sistemlerin aksine, kaynakların yukarıdan aşağıya doğru adilce akmasını sağlayan bir dikey finansman aracıdır. Diğer bir ifadeyle zekât, borçlanma olmaksızın öz kaynak yoluyla maddi kaynak sağlar. Zekâtın etkin bir finansman kaynağı olabilmesi için üç temel özelliği öne çıkar:

- *Bağlayıcılık ve Süreklilik:* Zekât, dini bir vecibe olması nedeniyle düzenli ve öngörülebilir bir kaynak akışı sağlar. Belirli nisap ve oranlarla farz kılınmış olması, onu geleneksel bağışlardan ayırarak istikrarlı bir fon mekanizması haline getirir.²⁶
- *Gelir Dağılımını Dengeleyici Etki:* Servetin belirli ellerde stoklanmasını önleyen zekât,²⁷ zengin ile fakir arasında bir köprü kurar. Bu yeniden dağıtım mekanizması, toplumsal barışı güçlendirir ve sürdürülebilir bir ekonomik büyümeye zemin hazırlar.
- *Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik:* Tarihsel olarak devlet otoritesi veya güvenilir kurumlar eliyle yönetilen zekât, şeffaf bir yapıya sahiptir.²⁸ Günümüzde dijital teknolojiler (blockchain, online platformlar) bu şeffaflığı daha da artırarak, kaynağın doğru kişiye ulaşmasını ve denetlenebilirliğini kolaylaştırmaktadır.

Tüm bunlar dikkate alındığında zekât, modern ekonomide sadece bir yardım aracı değil, aynı zamanda *üretici bir finansman modeli* olarak konumlandırılmalıdır. Yoksula balık vermek yerine, balık tutmayı öğreten bir anlayışla, mikro-işletmeleri desteklemek, eğitim bursları sağlamak veya küçük sermaye yardımları yapmak, zekâtın potansiyelini tam

²⁶ et-Tevbe 9/34, 103.

²⁷ el-Haşr 59/7.

²⁸ İbn Haldun, Abdülrahman b. Muhammed, *Mukaddime*, çev. Süleyman Uludağ, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2004), 37.

anlamıyla ortaya çıkaracaktır. Bu dönüşüm zekâtı, çağdaş sosyo-ekonomik meselelere cevap veren dinamik ve etkili bir kurum haline getirecektir.

4. Zekâtın Finansal Sisteme Entegre Süreci

İslam kültüründe yardımlaşma, toplumsal düzenin vazgeçilmez unsurlarındandır. Bu bağlamda zekât, ekonomik kalkınma ve sosyal adaletin tesisinde güçlü bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel süreçte sekiz sınıfın faydalanması için belirlenen bu kurum, günümüzde de devlet politikalarının yeniden şekillendirilmesiyle yoksullukla mücadelede sürdürülebilir bir finansman kaynağı olabilir. Zekâtın etkin işlemesi için *erişim*, *denetim* ve *koordinasyon* mekanizmalarının devlet güvencesi altında yürütülmesi büyük önem taşır. Özellikle dijital altyapı ve teknolojik imkânlarla desteklenen bir zekât sistemi, ekonomik işlevselliğini artırarak kalkınma programlarının güçlü bir ayağı haline gelebilir.

Fıkhi açıdan bakıldığında, zekâtın modern finansal yapılarla uyumlu olduğu görülmektedir. İslam hukukunun faiz yasağı, garar (belirsizlik) ve ihtikâr (karaborsa) gibi olumsuzlukları önleyen ilkeleri, zekâtın ekonomik sisteme entegrasyonunu meşru ve ahlaki kılar. Geleneksel borçlanma yöntemlerinden farklı olarak zekât, doğrudan gelir transferi niteliği taşır ve ihtiyaç sahibini borç yükünden korur. Ayrıca helal, şeffaf ve sosyal faydaya odaklı yapısı, kapitalist sistemin spekülasyon ve tüketim odaklı işleyişine alternatif bir model sunar. Bu yönüyle zekât, adalet ve dengeyi merkeze alan İslam ekonomisi ilkeleriyle tam bir uyum içindedir.

Uygulamalara bakıldığında, İslam coğrafyasında zekâtın kurumsallaşma biçimleri farklılık göstermektedir. Suudi Arabistan’da zekât, vergi sistemine entegre edilerek devlet denetiminde zorunlu ve gönüllü yöntemlerle toplanmakta, resmi ödeme sistemleriyle şeffaf biçimde yürütülmektedir.²⁹ Malezya’da ise eyaletler bazında örgütlenen ve özel şirketler aracılığıyla uygulanan bir model öne çıkmaktadır.³⁰ Burada zekât gelirleri, fakir ve yoksulların temel ihtiyaçlarından eğitim burslarına, sağlık hizmetlerinden mesleki gelişim projelerine kadar geniş bir yelpazede kullanılmaktadır.

²⁹ Sawmar, Abdulsalam Ahmed & Mustafa Omar Mohammad. *Governance of Formal Zakat Institution in Saudi Arabia*, *International Journal of Zakat* 4/2 (2019): 23–40. (Erişim 13 Temmuz 2025); Al-Adeem, Khalid. *The Accounting of Zakat al-Mal in Saudi Arabia*, *International Journal of Economics, Management and Accounting* 31/2 (2023): 497-500.

³⁰ Necdet Şensoy, “Çağdaş Bir Sosyal Güvenlik Kurumu Olarak Zekât: Malezya Örneği”, *İslam Ticaret Hukuku Kongresi Bildirileri*, (İstanbul: Ticaret Üniversitesi Yayınları, 2017), 2.

Endonezya örneğinde, zekâtın gönüllülük esasına dayansa da devlet gözetiminde şeffaf mekanizmalarla toplandığı ve gelir vergisinden düşülebildiği görülmektedir.³¹ Ayrıca Dünya Zekât Forumu gibi yapılar, zekâtın ekonomik büyüme ve sosyal refah üzerindeki etkisini artırmayı hedeflemektedir.³² Ürdün’de ise zekât, gönüllülük temelinde işleyen fonlar aracılığıyla özellikle yetimler, mülteciler ve yoksullar için sağlık ve eğitim desteklerinde kullanılmaktadır.

Türkiye açısından bakıldığında, laik devlet yapısı nedeniyle zekâtın kurumsal düzeyde yasal bir çerçevesi bulunmamaktadır. Zekât, bireylerin gönüllülüğüne dayalı olarak yerine getirilmekte, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla dini boyutu desteklenmektedir. Ancak ulusal ölçekte bütüncül ve koordineli bir zekât politikası henüz oluşmamıştır. Türkiye’nin güçlü dijital altyapısı, e-devlet uygulamaları ve sosyal yardımlar konusundaki tecrübesi dikkate alındığında zekâtın kurumsallaştırılması yönünde ciddi bir potansiyel vardır. Özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Diyanet ve Vakıflar Genel Müdürlüğü arasında kurulacak eşgüdüm, zekâtın toplanması ve dağıtımında şeffaf ve hesap verebilir bir yapı sağlayabilir.

Haddizatında zekâtın kurumsal kapasitesinin artırılması ve çağdaş yönetim ilkeleriyle bütünleştirilmesi, İslam dünyasında sosyal adaletin ve kalkınmanın güçlendirilmesine katkı sunacak stratejik bir adımdır. Bu süreç yalnızca teknik düzenlemelerle değil, dini ilkeler, toplumsal hassasiyetler ve modern kamu yönetimi esaslarıyla birlikte ele alındığında kalıcı bir başarı sağlayacaktır.

5. Zekâtın Ekonomiye Etkisi

İslam iktisat düşüncesi, ekonomik denge ve sosyal adaleti merkeze alır. Bu sistemde devlet, bir “refah devleti” olarak toplumun tüm kesimlerinin gözetilmesinden sorumludur. Tarihsel örnekler özellikle Hz. Ömer ve Ömer b. Abdülaziz dönemlerinde, bu sorumluluğun nasıl içtenlikle hissedildiğini ve devletin zekâtı bu amaca ulaşmada stratejik bir araç olarak kullandığını göstermektedir. Zekât, bu bağlamda sadece bireysel bir arınma aracı değil, aynı zamanda etkin bir makroekonomi politikası enstrümanıdır.

³¹ Martin van Bruinessen, "Çağdaş Endonezya'da Devlet-İslam İlişkileri", (İstanbul: İSAM Yayınları, 1993), 23; Hasaf Furqani, *Endonezya’da İslam İktisadının Günümüzdeki Durumu*, (Erişim 15 Temmuz 2025).

³² Furqani, *Endonezya’da İslam İktisadının Günümüzdeki Durumu*, 22 vd.

Zekâtın devlet kontrolünde ve kurumsal bir yapıda organize edilmesi, onun ekonomik etkinliğini büyük ölçüde artırır. Erken dönem İslam devletlerinde olduğu gibi zekât memurları (âmiller) aracılığıyla şeffaf bir şekilde tahsil edilip dağıtılması, kaynakların isabetli bir şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını garantiler. Hanefî fakih Serahsî'nin de belirttiği gibi bu memurlar fakirin sözcüsü ve devletle olan aracısı konumundadır.³³ Bu kurumsal yapı, zekâtı keyfî yardımlar olmaktan çıkarıp hesap verebilir, öngörülebilir ve sürekli bir kamu geliri ve sosyal yatırım fonuna dönüştürür.

Makroekonomik açıdan zekâtın en belirgin katkıları şöylece sıralanabilir:

- *Gelir Dağılımını Dengeleme ve Yoksullukla Mücadele:* Zekât, servetin belirli ellerde tekelleşmesini önleyen ve onu toplumun en dezavantajlı kesimlerine yeniden dağıtan güçlü bir mekanizmadır. Bu dikey aktarım, kapitalist sistemlerde sıklıkla görülen gelir uçurumunu azaltır, sosyal barışı güçlendirir ve toplam talebi canlandırarak ekonomik büyümeye katkıda bulunur. Ömer b. Abdülaziz döneminde olduğu gibi, zekâtın üretici projelere kanalize edilmesi, yoksulluğu geçici olarak hafifletmek yerine, onu ortadan kaldıracak kalıcı çözümler sunar.
- *Ekonomik İstikrar ve Büyüme:* Zekât, “yastık altı” olarak atıl duran sermayeyi ekonomiye kazandırarak para dolaşımını hızlandırır. Bu artan dolaşım, tüketimi ve dolayısıyla üretimi teşvik eder, işletmeler için yeni pazarlar yaratır ve istihdam olanaklarını genişletir. Böylece ekonomiye bir canlılık gelir ve ekonomik büyüme desteklenir.
- *Kriz Yönetimi ve Sosyal Sigorta İşlevi:* Deprem, pandemi veya ekonomik kriz gibi olağanüstü dönemlerde, zekât fonları hızlı ve etkin bir müdahale aracına dönüşür. Türkiye'deki 6 Şubat 2023 tarihli büyük deprem sonrasında görüldüğü üzere zekât, resmi yardım mekanizmalarını tamamlayıcı nitelikte hayati bir kaynak sağlayabilir. Ayette belirtilen sekiz sınıf için zekâtın, aslında İslam toplumunun doğal bir “sosyal sigortası” olduğunu gösterir.
- *Enflasyon ve İşsizlikle Mücadele:* Enflasyon, sabit gelirlileri ve yoksulları olumsuz etkiler. Zekât, bu kesimlere yapacağı gelir transferi ile onların alım gücünü korumaya yardımcı olur. Ayrıca, zekât fonlarının mikro-kredi veya girişimcilik destekleri

³³ Serahsî, *el-Mebsût*, 11/139.

şeklinde kullanılması, doğrudan yeni iş sahaları yaratarak işsizlik sorununun çözümüne katkı sunabilir.

Tüm bu durumlar dikkate alındığında zekât, modern anlamda bir vergiden ziyade, hem dini hem de sosyo-ekonomik boyutları olan stratejik bir araç olduğu görülür. Devletler, zekâtı modern maliye politikalarının bir parçası haline getirerek, sadece dini bir vecibeyi yerine getirmekle kalmaz, aynı zamanda daha adil, istikrarlı ve sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma modeli inşa edebilirler. Bu, İslam iktisat düşüncesinin günümüz ekonomik sorunlarına sunduğu en özgün ve pratik çözümlerden biridir. Küresel Finans Sisteminde Zekâtın Yeniden Dağıtım Mekanizması

6. Küresel Finans Sisteminde Zekâtın Yeniden Dağıtım Mekanizması

Zekât, küresel ölçekte sosyal adaleti sağlamak için güçlü ve köklü bir finansal araç olarak öne çıkmaktadır. Modern sosyal devlet anlayışıyla örtüşen yapısı, onu sadece bireysel bir yardımdan ziyade, sistemik bir refah mekanizması haline getirir.

Zekâtın etkinliği, kurumsal bir yapıda organize edilmesine bağlıdır. Klasik fıkıh ekolleri, zekâtın tahsili ve dağıtım sorumluluğuna ilişkin farklı vurgular yapsa da ortak nokta, devletin bu süreçteki merkezi rolünün tanınmasıdır. Hanefî fakihleri, malların zekâtının devlet tarafından toplanmasını öngörürken,³⁴ Mâlikî mezhebi, adil bir yönetim altında zekâtın bireysel olarak dağıtılmasını dahi caiz görmez ve tüm sürecin devlet otoritesiyle yürütülmesini savunur.³⁵ Bu görüşler, zekâtın kamusal bir sorumluluk olduğu ve kaynakların toplum yararına en etkin şekilde dağıtılabilmesi için kurumsal bir mekanizmaya ihtiyaç duyulduğu gerçeğini işaret eder.

Küresel ekonominin getirdiği karmaşık sorunlar (gelir adaletsizliği, yoksulluk, mülteci krizleri vb.), zekâtın potansiyelini daha da artırmaktadır. Ancak bu potansiyelin gerçekleşmesi, zekâtın modern finans sistemleriyle entegre, şeffaf ve hesap verebilir kurumlar aracılığıyla yönetilmesine bağlıdır. Günümüzde "müellefe-i kulûb" (kalpleri İslam'a ısındırılacaklar) veya "fî sebîlillâh" (Allah yolunda olanlar) gibi kategoriiler, ancak devlet eliyle veya onun denetimindeki kuruluşlarca anlamlı bir şekilde tespit edilebilir ve fonlar etkin bir şekilde yönlendirilebilir. Nihayetinde zekâtın küresel bir finansal kaynak olarak topluma aktarılması, onun kurumsal kimliğinin

³⁴ Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî el-Cessâs, Ahkâmü'l-Kur'ân, (Ankara: İtisam, 2018), 364.

³⁵ Karadâvî, Fıkhu'z-Zekât, 2/255.

güçlendirilmesinden geçer. Bu, kaynakların israfını önleyecek, yardımları kalıcı çözümlere dönüştürecek ve nihayetinde küresel ekonomik düzende daha adil ve sürdürülebilir bir modelin inşasına katkı sağlayacaktır.

7. Zekât Yoluyla Sosyal İhtiyaçların Desteklenmesi

Zekât, İslam'ın sosyal adalet mekanizmasının temel taşıdır. Kur'an-ı Kerim'de belirtilen sekiz sınıf, zekâtın sadece bireysel bir yardım değil, aynı zamanda toplumsal bir finansman politikası olduğunu gösterir. Cumhur ulema, nasta belirtilen sınırların dışına çıkılamayacağını, zekâtın bir ibadet olarak naslarla sabit kurallara tabi olduğunu savunur.³⁶ Ancak, modern dünyanın karmaşık sorunları, ekonomik krizler, kitlesel göçler, doğal afetlerbu katı sınırların, maslahat (kamu yararı) ve zaruret (zorunluluk) prensipleri çerçevesinde esnek bir şekilde yorumlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Buna göre zekât fonları, toplumun acil ve kolektif ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılabilir. Örneğin, “fî sebîlillâh” (Allah yolunda olanlar) kavramı, klasik cihat anlayışının ötesine geçerek, toplum yararına olan eğitim, sağlık, bilimsel araştırma ve sosyal hizmet projelerini finanse edebilir. Benzer şekilde, “rikâb” (köleler) kategorisi, günümüzde insan ticareti mağdurlarının özgürlüğüne kavuşturulması ve rehabilitasyonu için kullanılabilir. “İbnü's-sebîl” (yolda kalmışlar) ise mülteciler, afetzedeler veya memleketinden uzakta parasız kalan öğrenciler gibi modern “yolcuları” kapsayacak şekilde genişletilebilir.

Bu esnek ve çözüm odaklı yaklaşım, zekâtı geçici bir yardım mekanizması olmaktan çıkarıp, *sürdürülebilir bir kalkınma aracına* dönüştürür. Böylece zekât, artık sadece ihtiyaç sahibine balık vermekle kalmaz, aynı zamanda ona balık tutmayı öğretecek bir havuz inşa etme fırsat da verir.

7.1. Zekât Dağıtımında Dijitalleşme ve Blokzincir Çözümleri

Zekâtın bu potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirebilmesi, onun şeffaf, güvenilir ve etkin bir şekilde yönetilmesine bağlıdır. İşte tam bu noktada dijitalleşme ve blokzincir (blockchain) teknolojisi devreye girebilir. Dijital platformlar ve mobil uygulamalar,

³⁶ Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer İbn Kesir, *Tefsîrü'l-Kur'ânîl-azîm*, Haz. Sâmî b. Muhammed es-Selâme (Beyrut: Dâru Teybe, 1999), 3/247-249

zekâtın tahsilatını inanılmaz ölçüde kolaylaştırmıştır.³⁷ Ancak asıl devrim, blokzincir teknolojisi ile yaşanmaktadır. Blokzincir, merkezi olmayan, değiştirilemez ve şeffaf bir dijital defterdir.³⁸ Bu teknoloji zekât yönetimine uygulandığında:

- *Tam Şeffaflık:* Bir bağışçı, verdiği zekâtın kuruşu kuruşuna nereye gittiğini, kimin eline ulaştığını gerçek zamanlı olarak takip edebilir. Bu, kurumlara duyulan güveni daha da artırır.
- *Değiştirilemez Kayıtlar:* Yapılan her işlem kalıcı olarak kaydedilir ve geriye dönük olarak değiştirilemez. Bu, olası bir yolsuzluğu veya başboşluğu önler.
- *Akıllı Sözleşmeler (Smart Contracts):* Belirli koşullar önceden programlanabilir. Örneğin bir ihtiyaç sahibine yapılacak yardım, ancak belirli bir eğitim programını tamamlaması koşuluna bağlanabilir veya yardımın belirli bir harcama kalemi (kira, eğitim malzemesi) için kullanılması sağlanabilir. Bu, zekâtın hedef odaklı ve üretken kullanımını garanti altına alır.
- *Küresel Ölçek:* Blokzincir sınır tanımaz. Dünyanın herhangi bir yerindeki bir bağışçı, yine dünyanın herhangi bir yerindeki bir ihtiyaç sahibine doğrudan, aracısız ve çok düşük ücretlerle yardım gönderebilir.

Malezya ve Endonezya gibi ülkeler bu alanda öncülük etmektedir. Türkiye'de ise Diyanet İşleri Başkanlığı'nın dijital adımları ve bazı FinTech (Financial Technology - Finansal Teknoloji) girişimleri bu yönde umut vericidir.³⁹ Ancak blokzincir tabanlı kapsamlı bir sistem henüz hayata geçirilmemiştir.

7.2. Zekâtın Ulusal ve Uluslararası Finansal Etki Alanı

Zekâtın teorik potansiyeli, onun ne denli güçlü bir kaynak olduğunu gözler önüne seriyor. Uluslararası araştırmalar, küresel zekât potansiyelinin yıllık 300 milyar ile 1 trilyon ABD Doları arasında olduğunu tahmin ediyor.⁴⁰ İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) verilerine göre

³⁷ Mervan Selçuk ve Şakir Görmüş, *Zekâtın Kurumsallaşması: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Model Önerisi*, (İstanbul: İktisat Yayınları, 2019), 85-92.

³⁸ Zaher, Tariq S., ve M. Kabir Hassan. 2020. "Blockchain Technology and Islamic Social Finance: The Case of Zakat." *Journal of Islamic Accounting and Business Research* 11 (2): 498-512.

³⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, *Zekât Mobil Uygulaması Tanıtım Raporu*. (Ankara: DİB Yayınları, 2022).

⁴⁰ UNDP, "Islamic Finance and the Sustainable Development Goals," 2022, (Erişim 15 Temmuz 2025).

bu potansiyel gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYH) %1.8'i ile %3.9'u arasında değişmekte ve 132 ila 286 milyar dolar bandında seyretmektedir.⁴¹

Ancak acı gerçek şu ki, bu muazzam potansiyelin sadece %2-5'lik bir kısmı, yani yaklaşık 10-15 milyar doları, resmi kurumlar aracılığıyla toplanıp dağıtılabiliyor.⁴² Bu, dünyadaki yoksulluğu bitirmeye muktedir devasa bir kaynağın büyük ölçüde atıl kaldığı ve organize olamadığı anlamına geliyor.

Türkiye özelinde durum benzerdir. Farklı hesaplama metodolojilerine göre ülkemizin yıllık zekât potansiyeli 4-5 milyar dolar ile 55 milyar dolar arasında değişen geniş bir aralıkta tahmin edilmektedir. Türkiye Diyanet Vakfı'nın öncülük ettiği çalışmalar bu potansiyelin üst bandına işaret ederken, daha muhafazakâr akademik çalışmalar alt bandı işaret etmektedir.⁴³ Hangisi esas alınırsa alınsın, ortada ciddiye alınması gereken bir kaynak olduğu aşikârdır. Ne var ki, bu kaynağın büyük çoğunluğu bireysel ve denetimsiz kanallarla dağıtılmakta, bu da etkinliğini ve hesap verebilirliğini büyük ölçüde düşürmektedir.

⁴¹ IsDB & UNDP, *The Role of Zakat in Supporting the SDGs*, 2020, 14–15, (Erişim 20 Temmuz 2025).

⁴² World Zakat Forum, “Zakat Outlook Report,” 2023, (Erişim 20 Temmuz 2025).

⁴³ Bk. Türkiye Diyanet Vakfı, “Türkiye’nin zekât potansiyeli 55 milyar dolar,” *Diyanet Vakfı Resmi Web Sitesi*, 2025, <https://tdv.org/tr-TR/turkiyenin-zekat-potansiyeli-55-milyar-dolar/> (Erişim 18 Temmuz 2025). Ahmet Tabakoğlu, “Türkiye’de Zekâtın Sosyo-Ekonomik Rolü ve Yönetimi” İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Akademik Yayınları, (Erişim 18 Temmuz 2025); Islamic Research and Training Institute (IRTI), *Zakat and Economic Development in OIC Member Countries* (Jeddah: IsDB, 2019), 45.

SONUÇ

Zekât, İslam iktisadının temel taşlarından biri olarak, bireysel bir ibadet olmanın ötesinde, toplumsal refahı güçlendiren, ekonomik adaleti tesis eden ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen stratejik bir finansman aracı olarak öne çıkmaktadır. Tarihsel süreçte zekât, kurumsal yapılar aracılığıyla toplumsal dayanışmayı pekiştiren bir mekanizma olarak işlev görmüş; günümüzde ise modern ekonomik sorunlara çözüm sunma potansiyeliyle yeniden değerlendirilmektedir. Gelir dağılımındaki eşitsizlikler, finansmana erişimdeki adaletsizlikler ve toplumsal tabakalar arasındaki uçurum, zekâtın çağdaş ekonomik sistemler içinde daha etkin bir rol üstlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, zekâtın hem ulusal hem de küresel ölçekte finansal potansiyeli, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda insancıl ve toplumsal bir dönüşümün anahtarı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zekâtın en önemli özelliklerinden biri, Kur'an'da belirtilen sekiz sınıfa tahsis edilmesiyle toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarını doğrudan karşılayabilmesidir. Fakirler, borçlular, yolda kalmışlar gibi bireysel ihtiyaç sahiplerine destek sağlamanın yanı sıra, zekât fonları sağlık, eğitim, sosyal güvenlik ve altyapı gibi kamusal alanlara yönlendirildiğinde, toplumsal refahın artırılmasında kapsamlı bir etki yaratmaktadır. Bu çok boyutlu işlev, zekâtı yalnızca bir yardım mekanizmasından ziyade, makroekonomik istikrarı destekleyen ve yoksullukla mücadelede stratejik bir araç haline getiren bir finansman modeline dönüştürmektedir. Özellikle, zekâtın düzenli ve sürekli bir fon kaynağı oluşturması, ekonomik krizlere karşı koruyucu bir kalkan olarak işlev görmesini mümkün kılmakta; böylece bireylerin ekonomik davranışlarını düzenlerken devlet politikalarıyla entegrasyonu halinde daha geniş bir toplumsal etki yaratmaktadır.

Dijitalleşme ve blokzincir teknolojisi, zekâtın çağdaş finansal sistemlere entegrasyonunda devrim niteliğinde bir rol oynamaktadır. Şeffaf, izlenebilir ve güvenilir bir dağıtım modeli sunan blokzincir tabanlı sistemler, zekât fonlarının ihtiyaç sahiplerine hızlı ve doğru bir şekilde ulaşmasını sağlamakta; aynı zamanda mükelleflerin sisteme duyduğu güveni pekiştirmektedir. Bu teknolojik yenilikler, zekâtın bireysel yardımlaşmadan toplumsal kalkınmaya uzanan bir köprü haline gelmesine olanak tanımakta; üretkenliği artırarak, sosyal dayanışmayı güçlendirerek ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini destekleyerek modern bir finansman mekanizmasına dönüşmesini sağlamaktadır. Örneğin, Malezya ve Endonezya gibi ülkelerde zekâtın

kurumsallaştırılması, bu fonların eğitim, sağlık ve altyapı projelerine yönlendirilmesiyle sosyal dönüşümde önemli sonuçlar doğurmuştur. Türkiye’de ise zekâtın yıllık potansiyelinin 20 ila 55 milyar dolar arasında olduğu tahmin edilmesine rağmen, bu kaynağın büyük ölçüde atıl kalması, kurumsal ve standart bir çerçevenin eksikliğini ortaya koymaktadır. Küresel düzeyde ise, Dünya Zekât Forumu ve İslam İşbirliği Teşkilatı verilerine göre, zekâtın yıllık ekonomik potansiyelinin 300 milyar ile 1 trilyon dolar arasında olduğu belirtilirken, fiilen toplanabilen miktarın yalnızca 10-15 milyar dolar seviyesinde kalması, bu kaynağın ancak %2-5’inin etkin kullanılabildiğini göstermektedir. Bu durum, zekâtın kurumsallaşması ve teknolojik altyapılarla desteklenmesi gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Zekâtın potansiyelinin tam anlamıyla realize edilebilmesi, çağdaş yönetim ilkelerine dayalı, şeffaf ve hesap verebilir bir kurumsal yapının oluşturulmasına bağlıdır. Türkiye’de ve küresel ölçekte zekâtın daha etkin bir şekilde toplanması ve dağıtılması için, devlet, sivil toplum ve özel sektör iş birliğiyle güçlü bir organizasyon modeli geliştirilmelidir. Bu model, zekâtın İslam iktisadının normatif ilkelerine bağlı kalarak modern finansal sistemlerle uyumlu bir şekilde işletilmesini sağlamalıdır. Örneğin, zekât fonlarının sosyal güvenlik politikalarını tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılması, ekonomik krizlere karşı direnç oluştururken, yoksullukla mücadelede ve gelir adaletinin tesisinde önemli bir rol oynayabilir. Küresel düzeyde ise, İslam ülkeleri arasında zekât fonlarının koordinasyonu, uluslararası kalkınma hedeflerine katkı sunarak dünya ekonomisine pozitif bir etki yaratabilir.

Zekât, yalnızca dini bir sorumluluk olarak değil, aynı zamanda sosyal barışı pekiştiren, ekonomik istikrarı güçlendiren ve insani değerleri merkeze alan bir finansman aracı olarak yeniden konumlandırılmalıdır. Bu bağlamda, zekâtın kurumsallaşması, dijital teknolojilerle desteklenmesi ve çağdaş ekonomik yapılarla entegrasyonu, hem ulusal hem de küresel ölçekte toplumsal refahın artırılması ve adaletin tesis edilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Zekât, bireylerin ve toplumların ekonomik yüklerini hafifletirken, dayanışma ruhunu güçlendiren ve sürdürülebilir bir geleceğe katkı sunan insancıl bir çözüm olarak modern dünyada hak ettiği yeri almalıdır. Bu potansiyelin hayata geçirilmesi, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve ahlaki bir dönüşümün kapılarını aralayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adeem, Khalid al-. “The Accounting of Zakat al Mal in Saudi Arabia.” *International Journal of Economics, Management and Accounting* 31/2 (2023): 497–500.
- Akalın, Adnan. *İslam Hukukunda Hırsızlık Suçu: Çalınan Mal ile İlgili İhtilaflar*. İstanbul: Hiper Yayınları, 2006.
- Akpınar, Soner - Severcan, Şefaettin. “Ömer B. Abdülazîz’in Muhalefete Karşı İzlediği Siyaset Ahlakı”. *Balıkesir İlahiyat Dergisi* 19 (Haziran 2024): 105–138.
- Asad, Muhammad. “The Social and Economic Role of Zakat”. *Islamic Social Welfare Quarterly* 30, no. 2 (1993): 28-31.
- Apak, Âdem. “Emevî ve Abbasîler Döneminde Zekât Uygulamaları”, *Tarihte ve Günümüzde Zekât Uygulamaları: Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı*, 303-322.
- Bruinessen, Martin van. “Çağdaş Endonezya’da Devlet-İslam İlişkileri.” İstanbul: İSAM Yayınları, 1993.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl el-. *el-Câmi ‘u’s-sahîh*. nşr. Muhammed Zuheyr b. Nâsır en-Nâsır. Beyrut: Dâru Tükün’n-Necât, 1422/2001.
- Cassâs, Ebû Bekir el-. *Ahkâmu’l-Kur’ân*. Ankara: İtisem Yayınları, 2018.
- Çalışkan, Muhammed Beşir. “Türkiye’de Zekâtın Kurumsallaşmasına Sosyo Kültürel Bir Yaklaşım”, *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi* 6/1 (2020): 57–71.
- Dhiya’elhaq, Muhammad Ghossan Nazhif – Labib, Muhammad Alfreda Daib İnsan. “Umar bin Abdul Aziz’s İjtihad on Zakat Management.” *Al-Ahkam: Jurnal Ilmu Syari’ah dan Hukum* 8/1 (2023), 43-47.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, *Zekât Mobil Uygulaması Tanıtım Raporu*. (Ankara: DİB Yayınları, 2022).
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş‘as es-Sicistânî. *es-Sünen*. Beyrut: Dâru’l-Fikr, ts.
- Ebu Ubeyd el-Kâsım b. Sellâm. *Kitabü’l-Emvâl*. thk. Muhammed Halîl Herrâs. Beyrut: Dâru’ş-Şurûk, 1989.
- Fîrûzâbâdî, Muhammed b. Yakûb. *el-Kâmûsü’l-Muhît*. thk. Muhyiddin Abdülhamîd. (Beyrut: Dâru’l-Fikr, ts.), “ك” md. 2/27.
- Furqani, Hafas. Endonezya’da İslam İktisadının Günümüzdeki Durumu. (Erişim 15 Temmuz 2025). <https://ikam.org.tr/endonezyada-islam-iktisadinin-gunumuz-durumu>

IsDB & UNDP. *The Role of Zakat in Supporting the SDGs*. 2020. (Erişim 20 Temmuz 2025). <https://www.undp.org/publications>

Islamic Research and Training Institute (IRTI). *Zakat and Economic Development in OIC Member Countries*. Jeddah: Islamic Development Bank (IsDB), 2019.

İbn Haldun, Abdülrahman b. Muhammed. *Mukaddime*. Çev. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2004.

İbn Kesîr, İsmâîl b. Ömer b. Kesîr el-Kureşî ed-Dımaşkî. *Tefsîru 'l-Kur'âni 'l-Azîm*. hzy. Sâmi b. Muhammed es-Selâme. Beyrut: Dâru Teybe, 1999.

İbn Kudâme, Abdullah b. Ahmed b. Muhammed el-Makdisî, *el-Muğnî*, thk. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türkî. Riyâd: Dâru Âlem el-Kütüb, 1997.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *es-Sünen*. Beyrut: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye, ts.

İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânü'l-'Arab*. thk. Abdullah Muhammed el-Hanîni. Beyrut: Dâr Sâdır, ts.

Serahsî, Muhammed b. Ahmed b. Ebî Sehl es-. *el-Mebsût*. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, ts.

Kahf, Monzer. “Zekâtın Makroekonomik Etkileri.” Çev. Hakan Yılmaz. İslam Araştırmaları Dergisi, 12/2 (2004), 85-104.

Kallek, Cengiz. “Zekâtın Müesseseseleşme Süreci: Hz. Peygamber ve Raşid Halifeler Dönemi”, *Bir Sosyal Güvenlik Kurumu Olarak Kur'an ve Sünnette Zekât: Tartışmalı İlmî Toplantı*, (2008).

Kılıç, Ünal. “Hz. Peygamber Döneminde Zekât Uygulaması,” *Tarihte ve Günümüzde Zekât Uygulamaları: Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı* (7-9 Mayıs 2016, İstanbul), ed. İsmail Kurt-Seyit Ali Tüz. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.

Karadavî, Yusuf el-. *Ekonomik Sorunların Çözümünde Zekâtın Rolü*, çev. Yunus Araz. İstanbul: Nida Yayıncılık, 2017.

Karadâvî. Yusuf el-. *Fakirlik Problemi Karşısında İslam*. Ankara: Nur Yayınları, 1975.

Karadâvî, Yûsuf el-. *Fıkhü'z-Zekât*. Beyrut: Dârü's-Şurûk, 2002.

Kâsânî, Ebû Bekr el-. *Bedâi 'u's-sanâi 'fî tertîbi's-şerâi'*. İstanbul: Dâru'l-Fikr, 1997.

Khairi, Nur Zehan, Abd Halim Mohd Noor ve Nor Azizah Mohammad Amio. “Integrating Zakat Institutions into the Mainstream Economy: Evidence from Malaysia.” *Proceedings of the International Conference on Islamic Business, Accounting and Finance (ICIBACC)*, 2014, 60–66.

- Kur'ân Yolu. Erişim 16 Temmuz 2025. <https://kuran.diyanet.gov.tr>
- Mıgdad, Abdalrahman. “Managing Zakat Through Institutions: Case of Malaysia.” *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies* 5, no. 3 (2019): 28–44.
- Müslim, b. Haccâc el-Kuşeyrî en-Nîsâbü'rî. *el-Câmi 'u's-sahîh*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-'Arabî, ts.
- Nevevî, Yahyâ b. Şeref. *el-Mecmû' şerhu'l-Muhezzeb*. Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1997.
- Öz, Veysel. “İslam Tarihinin İlk Dönemlerinde Zekât Müessesesi”. *Orta Çağ Araştırmaları Dergisi* 5/2 (Aralık 2022), 241-253.
- Sarif, Suhaili, Nor Aini Ali - Nor Azzah Kamri. “The Advancement of Zakat Institution in Malaysian Post Islamic Revivalism Era.” *Journal of Al Tamaddun* 15/2 (2020): 71–79
- Sawmar, Abdulsalam Ahmed – Mustafa Omar Mohammad. “Governance of Formal Zakat Institution in Saudi Arabia.” *International Journal of Zakat* 4/2 (2019): 23–40.
- Selçuk, Mevran. *Zekâtın Modern Anlamda Kurumsallaşması ve Türkiye İçin Uygulanabilir Bir Model Önerisi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2016.
- Şensoy, Necdet. “Çağdaş Bir Sosyal Güvenlik Kurumu Olarak Zekât: Malezya Örneği.” *İslam Ticaret Hukuku Kongresi Bildirileri*. İstanbul: Ticaret Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Şirbînî, Muhammed b. Ahmed eş-. *Muğni'l-muhtâc*. Beyrut: Dârü'l-Fikr, y.y.
- Tabakoğlu, Ahmet. “Türkiye’de Zekâtın Sosyo-Ekonomik Rolü ve Yönetimi.” *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Akademik Yayınları*. Erişim 18 Temmuz 2025. <https://akademik.izu.edu.tr/ahmet.tabakoglu/bildiriler/7b0db45d-b27f-44b7-bfa4-08d8b7a22746>
- UNDP, “Islamic Finance and the Sustainable Development Goals,” 2022. Erişim 10 Temmuz 2025. <https://www.undp.org/publications>.
- World Zakat Forum. *Zakat Outlook Report*. 2023. Erişim 20 Temmuz 2025. <https://worldzakatforum.org>.
- Yavuz, Hasan. “Hz. Peygamber’in Zekât Memuru Olarak Görevlendirdiği Sahabeler”. *Tarihte ve Günümüzde Zekât Uygulamaları*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017. 55-72.
- Yılmaz, Ömer - Sırım, Veli. “Zekât-Sosyal Adalet İlişkisi: Gelir Dağılımındaki Adaletsizliklere İlişkin Teorik Yaklaşımlarla Mukayeseli Bir İnceleme”. *Sosyal Bilimler Metinleri*. 2017/1. Erişim 22 Mart 2025. 76-85. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbm/issue/47259/595426>

Yılmaz, İsmail. “Fakirlikle Mücadelede Zekât ve Negatif Gelir Vergisinin Rolü”. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6 /11, (Aralık 2019), 961-990.

Zaher, Tariq S., ve M. Kabir Hassan. “Blockchain Technology and Islamic Social Finance: The Case of Zakat.” *Journal of Islamic Accounting and Business Research* 11, no. 2 (2020): 498–512.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar (lar) / Author(s)

Ümmühabibe DEMİR-Adnan AKALIN

Finansman / Funding

Yazar bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder.

The author acknowledges that received not external funding support of this research.

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

The author declares that he have no competing interests.

Yazar Katkıları / Authors Contributions:

Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study	: YET (%50), MS (%50)
Veri Toplanması / Data Collection	: YET (%50), MS (%50)
Veri Analizi / Data Analysis	: YET (%50), MS (%50)
Makalenin Yazımı / Writing up	: YET (%50), MS (%50)
Makale Gönderimi ve Revizyonu / Submission and Revision	: YET (%50), MS (%50)